

[← Terug naar Krant](#)

Frans Verhagen • Essay

6 uur

Tekst

Krant

Geloven in Amerika

Van de megakerkdiensten tot een biddende Trump. Amerika-kenner Frans Verhagen ontdekte dat Amerika niet alleen een smeltkroes is van culturen, maar ook van religieuze stromingen. Geloof doordeesemt alles.

Lakewood Church in Houston, waar Joel Osteen elke week voor zo'n 25.000 gelovigen preekt. Amerika telt honderden van deze megakerken. Foto: Corbis via Getty Images.

Afgezien van de wapengekte is voor een nieuwkomer in Amerika geloof de grootste cultuurschok. Met mijn ontzuilde Brabantse achtergrond voelde het koortsig geloofsactivisme waar ik tegenaan liep als een terugwerping in de tijd. Het was zomer 1980, de Moral Majority was net doorgebroken. President Jimmy Carter was een bornagain christen en stak dat niet onder stoelen of banken. Kerken zaten bomvol. Iedere ochtend dreunden

miljoenen Amerikaanse kinderen de Pledge of Allegiance op, zich bekennd tot 'one nation under God'.

De nieuwigheid ging eraf, de verbazing bleef. Terwijl Europa seculariseerde leek in Amerika geloof steeds meer op te rukken. Gouverneur George W. Bush van Texas riep 10 juni 2000 uit tot Jezus-dag. Dominee Jerry Falwell zag in 9/11 Gods straf omdat Amerikanen abortus, homo's en seculiere scholen accepteerden. Meer recentelijk claimde een presidentskandidaat met gebed orkanen van richting te veranderen en senator Ted Cruz riep na winst in Iowa 'Praise the Lord'. En Trump liet zich in het Oval Office door dertig evangelische predikanten de handen opleggen.

Ik arriveerde indertijd met het idee dat in Amerika de scheiding van kerk en staat absoluut was. Het eerste amendement zegt dat met zoveel woorden. Inmiddels weet ik dat Amerikanen geen grens trekken tussen geloof en samenleving. Geloof doordeesemt alles. Niet-gelovigen zoals ik worden wat meewarig bekeken, alsof we maar een half leven hebben, stumpers zonder worteling, zonder baken. Van mijn kant keek ik raar op van de

Geloven in Amerika

Percentage van alle Amerikanen dat gelooft

- 25,4%** evangelisch
- 14,7%** regulier protestant
- 6,5%** historisch zwart protestant
- 20,8%** katholiek
- 1,6%** mormoons
- 0,8%** Jehova's getuigen
- 0,9%** orthodox en ander christelijk
- 5,9%** niet-christelijk gelovig
- 3,1%** atheïstisch
- 4,0%** agnostisch
- 15,8%** niet nader bepaald
- 0,5%** weigert antwoord
- 89%** gelooft in God.
- 77%** plaatst zich onder een geloof.
- 63%** is absoluut zeker dat God bestaat.
- 46%** ervaart minstens eens per week een diep gevoel van verbazing over het universum.

Bron: Pew Research Center 2014
Religious Landscape Study

344.894

Het aantal kerken/groepen, met gezamenlijk 151 miljoen gelovigen, die regelmatig bijeenkomen voor geloofsbeleving Bron: US Religion Census 2010

Meerkerken

talloze openbare uitingen van godsvrucht en ik verbaasde me over de kerkelijke huwelijken van vrienden die voor zover ik wist niets om geloof gaven. Ook heb ik geleerd me niet het label atheïst te laten opdrukken. Volgens veel Amerikanen is dat ook een geloof, namelijk geloven dat er niets is. Op een vreemde manier vinden ze dat geruststellend.

Geloof is deel van het landschap.

De blingblingkathedraal van de televisiepredikant, de

mormoonse tempel, de talloze

kerkjes voorzien van een

uitnodigende Bijbelspreuk of een wervend: 'Does your life stink? We have a pew for you.' Ik zag dansende gelovigen in tongen spreken en katholieken

getuigen met een enthousiasme waar kardinaal Eijk alleen maar van kan

dromen. Een bevriend fotograaf had beelden van slangenbezweerders in de Appalachen: ware gelovigen worden niet gebeten.

Trump nadat hij 3 september tot nationale biddag heeft uitgeroepen. Foto: HH/AP

Great Awakenings

De verscheidenheid is enorm. De

Literatuur

meest overtuigende verklaring daarvoor vind ik in *The Churching of America*, waarin Roger Finke en Rodney Stark betogen dat de vrije markt van geloof en kerk heeft geleid tot een gevarieerd aanbod en een enorme vraag. Zonder staatskerk moesten kerkgenootschappen concurreren om de gunst van de gelovigen en hun product toesnijden op de doelgroep. De markt was open, de drempel laag. Een nieuwe kerk was zo gesticht, een predikant had geen opleiding nodig, enkel energie en enthousiasme. Als een kerkorganisatie te groot werd, te star, te complex of te intolerant, ontstonden er vanzelf nieuwe kerkgenootschappen. Ontevreden klanten stapten over naar de concurrentie. Als je leest over de Great Awakenings, de bekeringsgolven die regelmatig over Amerika rolden, realiseer je je dat deze mensen altijd al een scherp markt bewustzijn hadden. Ze hadden een product te verkopen, soms als wonderolie. De schrijver Sinclair Lewis schetste een onvergetelijk beeld van zo'n charlatan in Elmer Gantry (1927).

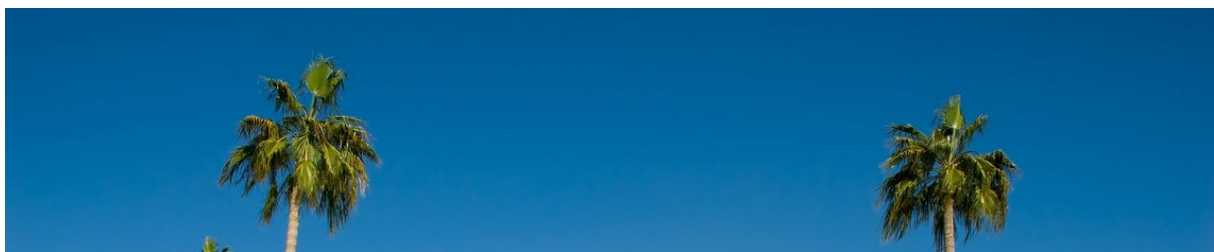
De economie van geloof is goed te zien in de megakerken, die gelovigen onophoudelijk manen geld te storten waar de predikanten goed van leven. De geloofsbeleving getuigt er van simplisme, narcisme en een pijnlijk gebrek aan diepgang, maar hun poptheologie, middle-of-the-roadmuziek en de opbeurende, enthousiasmerende dominee spreken aan. Zo iemand is Paula White, de vrouw die Donald Trump spiritueel begeleidt sinds hij in 2011 'de Heer in zijn leven toeliet'. Ze predikt 'prosperity theology': wie diep genoeg gelooft krijgt daar materiële welvaart voor terug. White is drie keer getrouwd, steenrijk en eigenaar van een appartement in de Trump Tower.

Ze was het onderwerp van strafrechtelijk onderzoek en haar kerk ging failliet. Je ziet wat hen bindt.

Evangelische kerken benadrukken het persoonlijke, de zelf in te vullen band met God. Er zijn geen moederkerken die iets voorschrijven, die interpretaties opleggen. Dat is precies wat de mensen willen. Volgens Finke en Stark hebben kerken die hoge eisen stellen de meeste aantrekkingskracht. De mormonen, de snelst groeiende geloofsgemeenschap van Amerika, eisen niet alleen tien procent van je inkomen maar ook tien procent van je tijd. Amerikanen doen veel vrijwilligerswerk, vaak via de kerk.

Je zou verwachten dat de katholieke kerk, de kolos bij uitstek, moeite heeft zich in Amerika te handhaven. Het tegendeel is waar. Doordat die sterk was in hechte etnische gemeenschappen raakte die in feite al verdeeld in nichegroepen. De kerk bood een intens geloof met een levendige mystiek en deed een sterk beroep op zijn leden. Katholieke pastors evenaarden hun protestantse tegenhangers: in de jaren dertig was de vuurspuwende radiopriester Father Coughlin een promotor van Mussolini's gedachtegoed.

**Harry Potter-boeken worden
geweerd als zwarte magie,
Dan Brown zaait twijfel over
basale christelijke
overtuigingen**

Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen (mormonen), in Mesa, Arizona. Foto: Getty Images/iStockphoto

Kruistocht

De Amerikaanse geschiedenis draagt de sporen van die morele en religieuze inspiratie. ‘For better or for worse, moral conflicts made America’, schrijft James Morone in *Hellfire Nation*. Van abolitionisten tot droogleggers: Amerikanen gaan graag op kruistocht. Historici wijzen op de missionaire impulsen van Amerikaanse diplomatie, van Woodrow Wilson en John F. Kennedy tot George Bush, en op de Bijbelse ondertonen van de burgerrechtenbeweging. Vicepresident Pence claimt onder de vlag van religieuze vrijheid het recht van gelovige ondernemers om homo’s te boycotten. De kruistocht aller kruistochten is het streven naar een totaal verbod

Evoluтиetheorie

42%

van de Amerikanen gelooft dat God de wereld heeft geschapen.

31%

gelooft dat mensen zich hebben ontwikkeld met goddelijke hulp.

19%

gelooft dat mensen zich hebben ontwikkeld zonder goddelijke hulp.

74%

is redelijk tot goed bekend met creationisme: schepping als alternatief voor de evolutieleer.

79%

is redelijk tot goed bekend met het concept van de evolutie.

Bron: Gallup, 2014

Samenstelling Amerikaans Hooggerechtshof

5 rechters zijn katholiek.

3

rechters zijn joods.

op abortus, wat 81 procent van de evangelische kiezers verleidde op Donald Trump te stemmen.

Schoolboeken worden vaak preventief geschoond van alles wat christelijk rechts voor het hoofd kan stoten. Het gaat om een grote markt met veel geld en uitgevers willen geen problemen. Ook bibliotheken proberen controverses te voorkomen. Harry Potter-boeken worden geweerd als zwarte magie, Dan Brown zou twijfel zaaien over basale christelijke overtuigingen.

Mijn eigen contact met geloof als deel van het dagelijks leven was het meest indringend via mijn zwager Michael. Hij groeide op als niet-praktiserend katholiek, maar toen hij van de west- naar de oostkust verhuisde en zijn toekomstige vrouw Sue ontmoette, werd hij lid van haar kerk: Assemblies of God. Het is het centrale punt in hun sociale leven. Mike en Sue zijn minder voorspelbaar dan je zou denken. Sue heeft wel een mening over abortus (tegen) en homohuwelijk (neutraal), maar als voormalig onderwijzer maakt ze zich drukker over de verloedering van het onderwijs. Toch stemt ze alleen op antiabortuspolitici, terwijl die onderwijs niet bepaald een warm hart toedragen.

Ik ontmoette Mike voor het eerst op zijn bruiloft. De dienst werd geleid door een gladjakker van een predikant, afkomstig uit Oil City, Pennsylvania. Omdat in Amerika de clerus ook het burgerlijk huwelijk voltrekt, kende de bruiloft geen seculiere kant. Alcohol is taboe in Michaels kerk, zodat diner en feest droog bleven. Bubbelsider ging door voor champagne. Er was een christelijke rockgroep, die Jezus-songs speelde. Voor mij als journalist was het een buitenkans om dit deel van Amerika te

Frans Verhagen

is journalist en publicist met Amerika

exploreren. Ik vrees dat ik veel impertinente vragen heb gesteld, benieuwd hoe het was om op te groeien in sferen die mij geheel vreemd waren. Met mijn latere schoonvader sloop ik halverwege de avond naar de bar van het hotel, op zoek naar whisky. Pas later drong zich de vraag op wat het gekste was: een bruiloft zonder alcohol of twee mannen die niet zonder konden.

Lees meer in [FD Persoonlijk](#), het weekendmagazine van Het Financieele Dagblad over mensen, lifestyle, kunst, cultuur, mode en reizen.

Meest gelezen

Balkan stelt Europa voor
dilemma - alweer

'Dubai van Zuidoost-
Azië' loopt tegen
Chinese grenzen aan

Eigenwijs en
tegendraads in al zijn
vezels